

Jan Chromý: Karel Hynek Mácha na střední škole

(posudek vedoucího diplomové práce na oboru Český jazyk a literatura na FF UK v Praze)

Cíl práce, její účel a směřování

Jak je jistě zřejmé z kontextu, pokud by to nebylo zřejmé z jemně ambivalentního a hravého titulu, práce se věnuje obrazu Karla Hynka Máchy na střední škole, tedy tomu, jak je užíván, využíván a interpretován v učebnicích, čítkách a dalších zdrojích, které spolu s individuální výukou v každé konkrétní třídě utvářejí základní povědomí o literatuře ve většině společnosti. Práce je v úvodu charakterizována jako případová studie; proto je její jádro založeno materiálově a autor se nesnaží o souvislou teoretizaci a abstrahování obecných závěrů. Přesto práce myslím ukazuje nosnost a nesmírnou užitečnost takto „prakticky“ zaměřených prací. Práce má svůj cíl deklarovaný zřetelně a důsledně se jej drží. Zůstává koncentrovaná na své téma, nabízí vesměs podloženou argumentaci a je proto snadné sledovat její postup i pracovat se závěry, které explicitně vyjadřuje či jenom implikuje.

Metodologie

Práce vychází z dílčích analýz autorského obrazu, jež se vyskytly jak ve světové literární teorii, tak i v domácí praxi; odvolává se po právu na disertaci Andrey Králíkové jakožto zřejmý inspirační zdroj, byť i zde kromě přijímání prokazuje autor schopnost formulovat či vidět i problémová místa, která chce řešit jiným způsobem. Jak je pro autora příznačné, veškeré jeho směřování k relativně ucelené terminologii, jež by mu umožnila interpretovat zvolený materiál, je vesměs podložené relevantními zdroji. V práci je zcela patrné, kde (a odkud) si určitý pojem či pojetí „vypůjčuje“ a kde píše a tvoří zcela sám. Byť terminologie i celý koncept autorského obrazu nebyl dosud vyřešen uceleně a koherentně, protože jde o výrazně hybridní oblast, v níž se texty mísí s velice různorodými kontexty, metodologicky drží práce pohromadě a vykazuje koherentní pojetí, vycházející ze strukturalismu, sémiotiky a teorie komunikace.

Práce s odbornou literaturou

Jak již bylo řečeno, práce je podložena zcela dostatečným množstvím primárních zdrojů (17 učebních textů s relativně uceleným obrazem KHM), tak i sekundární odborné literatury.

Styl a prezentace

Jádrem práce je druhá kapitola, věnovaná Máchově obrazu. Její stěžejní přínos spočívá jak ve způsobu formulování badatelských otázek, s nimiž autor k materiálu přistupuje, tak i ve způsobu jejich řešení. Práce se z dobrých důvodů neváže na podobu výchozího materiálu, a nepostupuje tedy od jedné učebnice k druhé, ani se nesnaží za každou cenu nabídnout nějaký ucelený vývojový obraz proměn máchovského obrazu. Materiál dělí do tematických trsů, tedy jakýchsi invariantních oblastí, jež se vyskytují ve většině jednotlivých verbálních obrazů KHM. Autor zkoumá jak stálost těchto trsů (tedy aspekt konvence), tak i jejich dílčí modifikace (tedy aspekt invence). Přestože musí postihnout rozsáhlý materiálový vzorek, práce si zachovává svoji čtivost až do konce. Domnívám se, že důvodem tohoto pozitivního rysu je zvolený styl, který je terminologicky přesný a schopný přiblížit čtenáři i materiál, který nemusí nutně mít v živé paměti, a zároveň není tento styl terminologicky ani jinak zahlcený či úporný. Myšlenkovou svěžest doprovází i svěžest stylová.

Celková koherence a akademická disciplinovanost

Schopnost dodržet tvůrčím způsobem požadavky akademické disciplinovanosti již byla implikována. Z hlediska koherence je podstatné, že práce směřuje k zobecnění máchovského obrazu, které vyznívá zcela přesvědčivě, ba až ilustrativně – je ostatně ilustrováno grafických schématem, kruhem inspirovaným možná Stanzelovým kruhovým schématem vyprávěcích situací. I kdyby šlo o podobnost čistě náhodnou, základním přínos práce spatřuji v přesvědčivém podání materiálu, z něhož zjevně plyne klíčová role narativních postupů a prvků pro vytváření máchovského obrazu. Stejně tak za přínosnou považuji střízlivě koncipovanou diachronní linii máchovského obrazu. Autor má dostatek soudnosti a vzdělání, aby nepřisuzoval jakékoli posuny v prvcích obrazu právě a pouze dobovým kontextovým podmínkám; zároveň ale ukazuje dostatečně přesvědčivě, že především při komprimování máchovského obrazu do podoby výrazné redukce se vývojové proměny ukazují poměrně zřetelně.

Celkové hodnocení

Tuto diplomovou práci vnímám jako vysoce nadstandardní, pozoruhodnou a přínosnou pro obor, ale de facto i pro celou oblast humanitních disciplín. Ukazuje produktivnost oblasti, která byla dosud poněkud ignorována či na ni bylo pohlíženo s patra jako na oblast ponechanou těm, kdo dělají didaktiku. Jan Chromý prokázal myslím zcela zřetelně, že jde o oblast vydatnou a že bychom měli mít podobným způsobem zpracován i školní obraz dalších českých velikánů, jak literárních, tak i těch z dalších sfér kultury.

Práci jednoznačně **doporučuji k obhajobě** a navrhuji hodnocení známkou **výborně**. Domnívám se, že danou práci by bylo možné předložit i jako práci rigorózní.

V Praze dne 4. 9. 2015

Prof. PhDr. Petr Bílek, CSc.